

บทบาทของแพทย์ตามกฎหมายว่าด้วย การชันสูตรพลิกศพที่แก้ไขใหม่

พลอากาศตรี นายแพทย์ วิชาญ เปี้ยวนิม พบ.นบ.*

นับตั้งแต่วันที่ 27 มิถุนายน 2543 เป็นต้นมา ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ตามพระราชบัญญัติประกอบวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า แพทย์ จะต้องรับภาระงานมากขึ้น อันเป็นผลเนื่องมาจากการบังคับใช้ของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542 อันว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพตามกฎหมาย ซึ่งแพทย์ทุกคนที่ยังปฏิบัติงานวิชาชีพแพทย์อยู่ โดยเฉพาะในระบบราชการทุกคนคงต้องได้รับผลกระทบจากพระราชบัญญัตินี้แน่นอน มิใช่มีผลเฉพาะแพทย์นิติเวชเท่านั้น บทความนี้จะได้นำเสนอความเป็นมา สาเหตุที่แก้ไข และผลกระทบที่เกิดจากพระราชบัญญัตินี้ โดยเฉพาะต่อผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมหรือแพทย์

นับแต่เหตุการณ์ฆาตกรรมอำพรางสองแม่ลูกตระกูลศรีธนขันธ์ ซึ่งสืบมาจากกรณี “เพชรฆาตฯ” อันเป็นคดีสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้พยายามคลี่คลายโดยใช้อำนาจเกินกว่าขอบเขตที่กฎหมายกำหนด และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพได้บิดเบือนผลการชันสูตรพลิกศพจนถึงเหตุการณ์วิสามัญฆาตกรรม 6 ศพ ที่จังหวัดสุพรรณบุรี หรือที่รู้จักกันในนาม “วิสามัญฆาตกรรมโจค่านช้าง” เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2539 ที่มีข้อเท็จจริงประหลาดพิกลเกี่ยวกับการจับกุม การขัดขืนต่อสู้ อันนำมาสู่ความตายของผู้ที่ถูกจับและการชันสูตรพลิกศพที่รวบรัด ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการปฏิบัติตามแผนนโยบายที่ “ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร” ของหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองในการปราบปรามอาชญากรรม โดยเฉพาะการค้ายาบ้า ที่จะใช้ความรุนแรงเด็ดขาดทุกรูปแบบในการต่อสู้กับอาชญากรรมดังกล่าว อันก่อให้เกิดความคลางแคลงสงสัยในหมู่ประชาชน และเป็นเวทีวิพากษ์วิจารณ์การดำเนินการของเจ้าหน้าที่ในกรณีนี้อย่างกว้างขวาง และกรณีดังกล่าวนี้ยังเป็นแรงจูงใจให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการในลักษณะเดียวกันนี้สืบเนื่องในอีกหลายกรณีต่อมา โดยอาศัยเหตุว่า ปราบปรามการค้ายาบ้าเป็นข้ออ้าง ดังปรากฏตามสถิติการได้สวนการชันสูตรพลิกศพของศาลทั่วราชอาณาจักร ซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการวิสามัญฆาตกรรมที่เกิดขึ้นทั้งหมด กล่าวคือ เฉพาะกรณีที่พนักงานสอบสวนได้ทำสำนวนสอบสวนเสนอพนักงานอัยการ และพนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องต่อศาล ซึ่งมีจำนวนค่อนข้างสูงมาก กล่าวคือ ในระหว่างปี 2538-2540 จะมีจำนวนใกล้เคียงกัน ในปี 2538 มีจำนวน 421 คดี ปี 2539 มีจำนวน 380 คน ปี 2540 มีจำนวน 386 คดี ปี 2541 มีจำนวนเพิ่มขึ้นถึง 451 คดี และเป็นที่น่าสังเกตว่า เพียงช่วง 5 เดือนแรกของปี 2542 จำนวนคดีได้เพิ่มขึ้นอย่างผิดปกติ กล่าวคือ มีถึง 283 คดี ทั้งที่การวิสามัญฆาตกรรมไม่ควรเกิดขึ้นในสังคม เนื่องจากรัฐมีหน้าที่ในการดูแลให้ความคุ้มครองในสวัสดิภาพและความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของ

* อาจารย์พิเศษสาขาวิชานิติเวชวิทยา สถานวิทยาศาสตร์คลินิก คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และแพทย์นิติเวช โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประชาชน หากเจ้าหน้าที่พบผู้กระทำความผิดก็ควรจะทำกรจับกุมเพื่อสอบสวนส่งฟ้องต่อศาลตามกระบวน
การวิสามัญฆาตกรรมจึงเป็นสิ่งไม่ควรได้รับการสนับสนุน เนื่องจากเท่ากับเป็นการให้มีการพิพากษาประหารชีวิต
โดยอาศัยดุลพินิจชั่วขณะของเจ้าหน้าที่โดยไม่ผ่านกระบวนการตรวจสอบพยานหลักฐานตามกระบวนการของ
บ้านเมือง การทำวิสามัญฆาตกรรม ควรเกิดขึ้นเฉพาะในกรณีที่เจ้าหน้าที่อยู่ในสถานการณ์ที่จำเป็นอย่างถึง
ที่สุด ซึ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงใช้วิธีการอื่นที่รุนแรงน้อยกว่าการใช้กำลังทำอันตรายแก่ชีวิตได้ ทั้งนี้ เพื่อความ
ปลอดภัยในชีวิตของเจ้าหน้าที่และของประชาชนคนอื่นๆ ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ได้ส่งผลกระทบต่อสังคมใน
วงกว้าง และทำให้เกิดความวิตกกังวลต่อการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐในลักษณะดังกล่าว นำไปสู่การตื่นตัวในเรื่อง
สิทธิเสรีภาพและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของปัจเจกบุคคลเป็นอย่างมาก

อย่างไรก็ตาม หน่วยงานสำคัญที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจของฝ่ายบริหาร คือ
รัฐสภาได้มีมติในปัญหาดังกล่าว โดยสภาผู้แทนราษฎรได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณา
สอบสวนศึกษาคดีคนร้าย 6 คน ที่จังหวัดสุพรรณบุรี ได้ถูกเจ้าพนักงานตำรวจฆ่าในระหว่างอยู่ในความ
ควบคุม เพื่อทำการตรวจสอบเรื่องดังกล่าว ได้ทำการศึกษาข้อเท็จจริงและกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้วจัดทำ
รายงานเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร โดยมีข้อสังเกตหลายประการ

สรุปได้ว่าระบบการชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ใช้อยู่ในขณะนั้นมี
ข้อบกพร่อง สมควรปรับปรุงระบบการชันสูตรพลิกศพใหม่ทั้งระบบ เพื่อยกระดับมาตรฐานการตรวจสอบการใช้
อำนาจรัฐในการใช้ความรุนแรงในการปราบปรามอาชญากรรม ซึ่งต่อมากองรัฐมนตรีได้ยกร่างกฎหมายนี้ และ
เสนอต่อรัฐสภา ขณะนี้ได้มีการประกาศใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 27 มิถุนายน 2543 เป็นต้นมา

สำหรับข้อสังเกตของคณะกรรมการวิสามัญ สภาผู้แทนราษฎรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแพทย์มีดังนี้

(ก) บุคคลที่จะทำการตรวจศพโดยละเอียดจะต้องเป็นแพทย์ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางด้านงาน
นิติเวชโดยตรง หากท้องที่ใดไม่มีก็ให้ใช้แพทย์ประจำโรงพยาบาลได้ ส่วนงานชันสูตรพลิกศพของพนักงาน
สอบสวนนั้น จะต้องมีรายงานการตรวจศพโดยละเอียดของแพทย์ดังกล่าวนี้ ประกอบไว้เป็นส่วนหนึ่งใน
สำนวนของพนักงานสอบสวนเสมอ

(ข) ระยะเวลาที่กำหนดในการทำสำนวนชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวนกับการตรวจศพของ
แพทย์นั้น มิได้กำหนดไว้ในกฎหมาย ควรกำหนดไว้ด้วยว่าจะต้องกระทำให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาเท่าใด

(ค) การเคลื่อนย้าย หรือเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของศพก่อนที่จะทำการชันสูตรพลิกศพจะกระทำ
ไม่ได้โดยเด็ดขาด ควรจะออกกฎหมายบังคับไว้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในสาระและผลกระทบต่อแพทย์จาก
กฎหมายที่แก้ไขใหม่นี้ จึงขอทบทวนกระบวนการชันสูตรพลิกศพ และวิวัฒนาการของกฎหมายเกี่ยวกับการ
ชันสูตรพลิกศพในประเทศไทย ดังต่อไปนี้

ระบบการชันสูตรพลิกศพ

“การชันสูตรพลิกศพ” เป็นงานสืบสวนสอบสวนการตายของบุคคลที่ตายโดยผิดธรรมชาติ (An investigation of unnatural death) ซึ่งได้แก่ การตรวจศพจากการดูลักษณะภายนอก การรวบรวมพยาน
หลักฐานจากศพ และสถานที่พบศพ ตลอดจนการผ่าศพตรวจ การตรวจวัตถุพยานจากศพ อาจจำแนกระบบ
การชันสูตรพลิกศพที่สำคัญออกได้เป็นระบบต่างๆ ดังนี้

1. การชันสูตรพลิกศพระบบตำรวจ ระบบนี้ตำรวจมีอำนาจเต็มฝ่ายเดียวในการชันสูตรพลิกศพ หรือตำรวจมีอำนาจที่จะชันห้หรือมีบทบาทสำคัญในการชันสูตรพลิกศพ มีใช้ในประเทศกลุ่มสนแกนดิเนเวีย จีน อินเดีย มาเลเซีย รวมทั้งระบบเดิมของไทยก่อนมีการประกาศใช้กฎหมายใหม่นี้
2. การชันสูตรพลิกศพระบบศาล ระบบนี้ศาลหรือผู้ได้รับอำนาจจากศาลมีอำนาจรับผิดชอบโดยตรงในการชันสูตรพลิกศพพนักงานสอบสวนหรือตำรวจอาจมีส่วนเข้ามาช่วยบ้าง แต่ต้องอยู่ใต้อำนาจศาล หรือผู้ที่ได้รับอำนาจจากศาล ระบบนี้นิยมใช้แพร่หลายในประเทศส่วนใหญ่
3. การชันสูตรพลิกศพระบบแพทย์ ระบบนี้แพทย์เป็นผู้มีอำนาจเต็มในการชันสูตรพลิกศพ โดยมีอำนาจตั้งแต่การดูศพ และการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดเกี่ยวกับการตายนั้น ตลอดจนการสอบสวนพยานบุคคล และรวมถึงอำนาจในการผ่าศพตรวจด้วยตนเองด้วย ระบบนี้เริ่มใช้ในสหรัฐอเมริกา
4. การชันสูตรพลิกศพระบบตำรวจผสม ซึ่งมีได้ให้อำนาจตำรวจฝ่ายเดียว หรือฝ่ายตำรวจร่วมกับฝ่ายแพทย์ในการชันสูตรพลิกศพ แต่ได้ให้ฝ่ายอื่นในกระบวนการยุติธรรมเข้าร่วมกับตำรวจทำการชันสูตรพลิกศพ มีใช้ในประเทศอินโดนีเซียและสหภาพโซเวียต โดยกำหนดให้ตำรวจร่วมกับพนักงานอัยการทำการชันสูตรพลิกศพ และมีอำนาจสั่งให้มีการผ่าชันสูตรได้

วิวัฒนาการของกฎหมายว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทย

สำหรับบทบัญญัติเกี่ยวกับผู้เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพมีมาตั้งแต่ก่อนมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกฎหมายตราสามดวง กำหนดให้นายพระท่ามระงไปดูศพ ถ้ามีการตีพันแทงกันถึงตาย และถ้าผู้ร้ายตายลงให้เวรมหาไต่ไทย กลาโหม กรมวังไปดูศพ ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 กำหนดให้กรมการอำเภอมีหน้าที่ทำการชันสูตรพลิกศพในท้องที่ที่พบศพ เมื่อพรรคพวกผู้ตายขอให้ชันสูตร ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2457 กำหนดให้กรมการอำเภอเป็นประธานการชันสูตรพลิกศพ โดยมีกำนันและแพทย์ประจำตำบลหรือเจ้าบ้านคนใดคนหนึ่งพร้อมกัน 3 คน ทำการชันสูตรพลิกศพในกรณีที่เกิดจากฆาตกรรมอย่างสามัญ ถ้าเป็นการตายที่เรียกว่าฆาตกรรมอย่างวิสามัญ พนักงาน 3 คน ซึ่งจะนั่งทำการชันสูตรพลิกศพให้เป็นข้าราชการหัวหน้ากรม หรือกองพนักงานซึ่งทำให้ตายคนหนึ่ง ข้าราชการฝ่ายตุลาการซึ่งเจ้ากระทรวงยุติธรรมเลือกและตั้งคนหนึ่ง ผู้ใดมีบรรดาศักดิ์สูงกว่า ผู้นั้นเป็นประธาน และได้ถูกยกเลิกไปโดยพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477

ในส่วนของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาพุทธศักราช 2477 เมื่อแรกที่ประกาศใช้ได้มีการบัญญัติมาตรา 150 ไว้อย่างเรียบง่ายว่า ให้พนักงานสอบสวนและแพทย์ประจำตำบลหรือแพทย์อื่นเป็นผู้ชันสูตรศพ ในกรณีวิสามัญฆาตกรรมให้ผู้พิพากษาช่วยในการชันสูตรพลิกศพด้วย นับตั้งแต่มีการประกาศใช้ได้มีการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติในเรื่องนี้รวมทั้งสิ้น 5 ครั้ง มีสาระสำคัญในการแก้ไขปรับปรุงแต่ละครั้งดังนี้

1. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2496 แก้ไขเล็กน้อยโดยเพิ่มเติมกรณีที่แพทย์ประจำตำบลหรือแพทย์อื่นไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ใช้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่แทน
2. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2499 ได้ปรับปรุงการกำหนดตัวบุคคลที่มีหน้าที่เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพในกรณีวิสามัญฆาตกรรม โดยกำหนดให้ต้องมีพนักงานอัยการร่วมในการชันสูตรพลิกศพด้วย และเพิ่มขั้นตอนการได้สวนในชั้นศาล

3. ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 333 ข้อ 2 ได้แก้ไขการกำหนดตัวบุคลากรทางการแพทย์ เป็นอนามัยจังหวัด แพทย์ประจำสถานอนามัย หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาล ในกรณีบุคลากรดังกล่าวไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่หรือแพทย์ประจำตำบลแทน และตัดการได้ส่วนในชั้นศาลออก

4. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2523 แก้ไขบุคคลที่จะร่วมในการชันสูตรพลิกศพในการชันสูตรพลิกศพในกรณีวิสามัญฆาตกรรม โดยตัดพนักงานอัยการออก แต่เพิ่มเติมกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าพนักงาน กำหนดให้พนักงานสอบสวนทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการ และกระบวนการตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายตุลาการ โดยให้พนักงานอัยการมีหน้าที่ทำคำร้องขอให้ศาลได้ส่วน

5. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542

สาระสำคัญของกฎหมายที่ประกาศใหม่

จากพัฒนาการของกฎหมายที่ได้กล่าวมาข้างต้น แม้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้ก่อนมีการประกาศใช้กฎหมายใหม่นี้ ได้กำหนดมาตรฐานในการชันสูตรพลิกศพไว้ให้ศาลเป็นผู้ดำเนินการได้ส่วนในขั้นตอนสุดท้าย แต่โดยเหตุที่ประสิทธิภาพในการพิสูจน์ทราบถึงความจริงแห่งความตายมิได้ขึ้นอยู่กับเพียงการได้ส่วนของศาลแต่อย่างเดียว หากเริ่มตั้งแต่กระบวนการชันสูตรพลิกศพ ณ ที่พบศพอันได้แก่ การตรวจศพและสภาพแวดล้อมซึ่งบทบัญญัติแห่งกฎหมายในปัจจุบันยังมีข้อบกพร่องอยู่บางประการ โดยเฉพาะในส่วนของกระบวนการชันสูตรพลิกศพได้เปิดช่องเป็นข้อยกเว้นให้ในกรณีที่มีความตายโดยผิดธรรมชาติ ซึ่งรวมถึงความตายที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่ พนักงานสอบสวนทำการชันสูตรพลิกศพร่วมกับเจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขหรือแพทย์ประจำตำบลก็ได้ ทั้งที่เจ้าหน้าที่ดังกล่าวส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับหลักวิชาการทางการแพทย์ และเทคนิคในการพิสูจน์หลักฐานโดยเฉพาะการชันสูตรพลิกศพในระดับมาตรฐาน รวมทั้งในกรณีวิสามัญฆาตกรรมควรจะได้มีเจ้าพนักงานฝ่ายอื่น เช่น พนักงานอัยการ และเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองร่วมในการชันสูตรพลิกศพด้วย

นอกจากนี้ กฎหมายที่ใช้ก่อนมีการประกาศใช้กฎหมายใหม่นี้ยังมิได้กำหนดระยะเวลาในการทำงานของเจ้าพนักงาน ซึ่งอาจเป็นช่องทางให้เจ้าพนักงานที่ไม่สุจริตช่วยเหลือผู้กระทำความผิดโดยการทำรายงานเท็จหรือประวิงการชันสูตรพลิกศพ ทำให้ไม่สามารถฟ้องคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดได้ เนื่องจากตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 129 ที่บัญญัติว่า ถ้าการชันสูตรพลิกศพยังไม่เสร็จ ห้ามมิให้ฟ้องผู้ต้องหาถึงศาล ทั้งที่บทบัญญัตินี้ดังกล่าวบัญญัติขึ้นโดยมีเจตนารมณ์ที่ดี คือ เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชน โดยกำหนดเงื่อนไขว่าจะฟ้องคดีได้ต่อเมื่อได้มีการพิสูจน์พยานหลักฐานเกี่ยวกับความตายจนเสร็จเรียบร้อยแล้ว

**เปรียบเทียบสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับแพทย์ เกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ
ตามบทบัญญัติที่แก้ไขใหม่และบทบัญญัติเดิม**

สาระที่แก้ไขใหม่	สาระเดิม
● การตายที่ต้องชันสูตรพลิกศพ - เป็นไปตามบทบัญญัติเดิมไม่มีการแก้ไข ● คุณสมบัติของบุคลากรทางการแพทย์ที่เข้าร่วมชันสูตรพลิกศพจะต้องเป็นแพทย์เท่านั้น ตามลำดับดังนี้ (1) แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ ซึ่งได้รับวุฒิบัตรหรือได้รับหนังสืออนุมัติจากแพทยสภา (2) แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐ (3) แพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (4) แพทย์ประจำโรงพยาบาลของเอกชน หรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ขึ้นทะเบียน เป็นแพทย์อาสาสมัครตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุข - พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพอยู่ ต้องรับผิดชอบแจ้งแพทย์ และอำนวยความสะดวก - ถ้าแพทย์ลำดับต้นไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ตามแพทย์ในลำดับถัดไปตามลำดับ (มาตรา 150 วรรคหนึ่ง) - ข้อยกเว้น บุคคลที่ไม่ใช่แพทย์อาจร่วมชันสูตรศพได้ตามเงื่อนไขดังนี้ (1) ต้องเป็นการชันสูตรพลิกศพในที่เกิดเหตุ (ที่ที่ศพอยู่) โดยรับมอบหมายจากแพทย์ ตาม (1) (2) และ (3) เท่านั้น	(1) ตายโดยผิดธรรมชาติ 5 ประการ - ช้ำตัวตาย - ถูกผู้อื่นทำให้ตาย - ถูกสัตว์ทำร้ายตาย - ตายโดยอุบัติเหตุ - ตายโดยยังมีปรากฏเหตุ (2) ตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน (มาตรา 148) เป็นแพทย์หรือบุคลากรอื่นๆ ก็ได้ดังนี้ (1) สาธารณสุขจังหวัด หรือ แพทย์ประจำสถานีอนามัย หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาล (2) เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่ หรือแพทย์ประจำตำบล ถ้าแพทย์ตาม (1) ไม่มี หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้ตามบุคคล (2) (มาตรา 150 วรรคหนึ่ง)

สาระที่แก้ไขใหม่	สาระเดิม
(2) ต้องเป็นเจ้าของที่ของโรงพยาบาลหรือเจ้าหน้าที่ในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ที่ผ่านการอบรมทางนิติเวชศาสตร์ (3) จำกัดเฉพาะการตาย โดยฆาตกรรมชาติ กรณีถูกสัตว์ทำร้ายตาย และตายโดยอุบัติเหตุเท่านั้น (4) มีผลบังคับใช้ภายในห้าปีนับแต่วันที่กฎหมายใหม่นี้ใช้บังคับเท่านั้น (27 มิถุนายน 2543 - 26 มิถุนายน 2548) (พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 7 วรรคหนึ่งและสอง) • การทำรายงานทางการแพทย์ และกำหนดเวลาทำรายงาน มี 3 ส่วน ดังนี้ (1) แพทย์ผู้ชันสูตรพลิกศพต้องทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพ ณ ที่เกิดเหตุทันที (มาตรา 150 วรรคหนึ่ง) (2) แพทย์ผู้ชันสูตรต้องทำรายงานแนบท้ายบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพ (ในทางปฏิบัติจะลงในใบรายงานการชันสูตรพลิกศพของตำรวจ แบบ ก.๑๐-ด. ๕๑๕) ภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งให้ไปชันสูตรพลิกศพสามารถขยายระยะเวลาอีกได้ไม่เกิน 2 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 30 วัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นทุกครั้ง (รวมเวลาที่ต้องทำรายงานให้เสร็จยาวที่สุด 67 วัน) (มาตรา 150 วรรคหนึ่ง) (3) แพทย์ผู้ชันสูตรต้องทำความเห็นเป็นหนังสือ ตามมาตรา 145 ซึ่งไม่มีการแก้ไข (เช่นเดียวกับ (2) ในตารางสาระเดิม) • บุคคลที่ร่วมกันชันสูตรพลิกศพ แยกตามกรณีต่างๆ ดังนี้ (1) การตายโดยฆาตกรรมชาติ ประกอบด้วย - พนักงานสอบสวน (ตำรวจท้องที่) - แพทย์หรือเจ้าหน้าที่ตามข้อยกเว้น	มี 2 ส่วน ดังนี้ (1) ให้บันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรนั้นไว้โดยเร็ว (ในทางปฏิบัติจะลงในแบบ ก.๑๐-ด. ๕๑๕ ของตำรวจ) (มาตรา 150 วรรคหนึ่ง) (2) แพทย์ผู้ชันสูตรต้องทำความเห็นเป็นหนังสือแสดงถึง - ผู้ตายคือใคร - ศพที่พบนั้นตายที่ไหน - ศพที่พบนั้นตายเมื่อใด - สาเหตุตาย - พฤติการณ์ที่ตาย - ใครเป็นผู้ทำให้ตายเท่าที่จะทราบได้ (ในทางปฏิบัติจะรายงานในส่วนท้ายของเอกสารแบบ ก.๑๐-ด. ๕๑๕ ของตำรวจ) (มาตรา 145) การชันสูตรพลิกศพทุกกรณี (1) พนักงานสอบสวน (2) แพทย์หรือบุคลากรทางการแพทย์อื่นๆ

สาระที่แก้ไขใหม่	สาระเดิม
(2) การตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามการตามหน้าที่ (วิสามัญมาตรฐาน) ประกอบด้วย - พนักงานสอบสวน - แพทย์ - พนักงานอัยการ - พนักงานฝ่ายปกครอง ตำแหน่งตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไป การปฏิบัติหน้าที่กรณีนี้ พนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติตามคำสั่งพนักงานอัยการ (3) การตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามการตามหน้าที่ ประกอบด้วยบุคคลต่างๆ เช่นเดียวกัน (2) หมายเหตุ :- ก่อนการชันสูตรพลิกศพทุกกรณีพนักงานสอบสวนต้องแจ้งให้สามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตาย อย่างน้อยหนึ่งคนทราบเท่าที่จะทำได้ (มาตรา 150 วรรคหนึ่ง วรรคสอง วรรคสาม และ พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 7 วรรคหนึ่ง วรรคสอง) ● การแจ้งความแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ เป็นไปตามบทบัญญัติเดิมไม่มีการแก้ไข ● การเคลื่อนย้ายศพ ณ ที่เกิดเหตุ และบทลงโทษ - ผู้ใดกระทำการใดๆ แก่ศพ หรือสภาพแวดล้อมในบริเวณที่พบศพ ก่อนการชันสูตรพลิกศพเสร็จสิ้น เช่น เคลื่อนย้ายศพ เป็นเหตุให้การชันสูตรพลิกศพ หรือผลทางคดีเปลี่ยนแปลงไป มีโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือน - 2 ปี หรือ ปรับตั้งแต่ 10,000 บาท - 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ยกเว้นจำเป็นต้องกระทำเพื่อ :- (1) ป้องกันอันตรายแก่อนามยของประชาชน หรือ (2) ประโยชน์สาธารณะต่างๆ	(มาตรา 150 วรรคหนึ่ง) เป็นหน้าที่ของผู้พบศพต้องแจ้งถ้าตายใน รพ. หัวหน้าสถานพยาบาลนั้น ต้องรับผิดชอบการแจ้งโทษฐานละเลยปรับไม่เกิน 1,000 บาท (มาตรา 149) บทบัญญัติเดิมไม่มี

สาระที่แก้ไขใหม่	สาระเดิม
- ถ้าเจตนากระทำโดยทุจริต หรือเพื่ออำพรางคดี ผู้กระทำความผิดรับโทษเป็นสองเท่า (มาตรา 150 ทวิ) ● สิทธิการได้รับค่าตอบแทน (1) แพทย์ ผู้มีสิทธิได้รับค่าตอบแทน ได้แก่ - แพทย์ผู้ชันสูตรพลิกศพ - แพทย์ที่ศาลขอมาให้ความเห็นในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ (2) ค่าตอบแทน รวมถึงค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พักตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม กำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง (มาตรา 150 วรรคท้าย) (3) เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากแพทย์ให้ออกไปชันสูตรพลิกศพมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนต่างๆ ตามข้อ (2) เช่นกัน (พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 7) ● อัตราค่าตอบแทน หรือค่าป่วยการ ตามร่างระเบียบกระทรวงยุติธรรม โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง กำหนดอัตราไว้ดังนี้ (1) แพทย์ผู้ชันสูตรพลิกศพ ก. กรณีการชันสูตรพลิกศพในที่เกิดเหตุ ครั้งละไม่เกิน 800 บาทต่อคน ข. กรณีการชันสูตรพลิกศพที่โรงพยาบาล สถาบันนิติเวชวิทยา สถาบันอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือสถานที่ที่จัดเตรียมไว้สำหรับชันสูตรพลิกศพ - ตรวจเฉพาะสภาพศพภายนอก ไม่เกิน 500 บาทต่อศพ - ผ่าพิสูจน์ภายในศพ ไม่เกิน 1,000 บาทต่อศพ - ผ่าตรวจภายในและตัดตรวจชิ้นเนื้อศพไม่เกิน 2,000 บาทต่อศพ ถ้าการชันสูตรพลิกศพ (ตามข้อ ก หรือ ข้อ ข) กระทำโดยแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ให้อำนาจเพิ่มขึ้นอีกกึ่งหนึ่ง	บทบัญญัติเดิมไม่มี

สาระที่แก้ไขใหม่	สาระเดิม
(แพทย์ที่ชั้นสูตรตาม ข้อ ก และ ข้อ ข จะเป็นบุคคลเดียวกัน หรือคนละบุคคลก็ได้ และอัตราตามข้อ ข มีสิทธิได้รับอัตราเดียว) (2) แพทย์ในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งแพทย์ที่ศาลขอให้มาให้ความเห็นด้วย เกี่ยวกับการชั้นสูตรพลิกศพ - คิดเป็นรายชั่วโมง ในอัตรา 500 - 1,000 บาท ตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนด แต่ไม่น้อยกว่า 500 บาทต่อครั้ง โดยศาลเป็นผู้เบิกจ่าย (3) เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากแพทย์ ให้ไปชั้นสูตรพลิกศพในที่เกิดเหตุ - อัตราไม่เกินครั้งละ 800 บาทต่อคน ● สถานภาพของแพทย์ตามประมวลกฎหมายอาญา ให้แพทย์ผู้ทำการชั้นสูตรพลิกศพ ทั้งในส่วนราชการและเอกชน เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ในขณะปฏิบัติหน้าที่ในขบวนการการชั้นสูตรพลิกศพทุกขั้นตอน รวมทั้งการทำการรายงานเป็นพยานศาลด้วย (มาตรา 150 วรรคหนึ่ง) ● รัฐมนตรีผู้รักษาราชการ ประกอบด้วย - นายกรัฐมนตรี - รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม - รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย - รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม - รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข - รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย	- เป็นเจ้าพนักงานเฉพาะกรณีเป็นข้าราชการ แพทย์เอกชน ไม่เป็นเจ้าพนักงาน ประกอบด้วย - รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม - รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (พ.ร.บ.ให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มาตรา 5)

ผลกระทบต่อแพทย์

จากพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542 จะเห็นได้ว่ามีผลกระทบต่อภาระงานของแพทย์โดยรวมสูงขึ้น โดยเฉพาะแพทย์ในโรงพยาบาลของรัฐ เนื่องจากสถานภาพปัจจุบันแพทย์ด้านนิติเวชศาสตร์มีน้อยมาก และส่วนใหญ่จะปฏิบัติงานอยู่ในกรุงเทพมหานคร และคณะแพทยศาสตร์ในบางจังหวัด เท่านั้น เช่น เชียงใหม่ และขอนแก่น ประกอบการมีบทลงโทษถึงจำคุกกรณีเคลื่อนย้ายศพโดยไม่มีเหตุจำเป็น จึงทำให้แพทย์ต้องออกไปชันสูตรพลิกศพ ณ ที่เกิดเหตุมากขึ้นแน่นอน และการชันสูตรพลิกศพ กรณีวิสามัญฆาตกรรมจะมีบุคลากรหลายฝ่าย คือ แพทย์ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ พนักงานฝ่ายปกครอง และญาติผู้ตาย ต้องร่วมกันชันสูตรพลิกศพ ย่อมมีโอกาสอย่างสูงที่จะเกิดความล่าช้าในการชันสูตรพลิกศพ นอกจากนี้ภาระของแพทย์จะต้องเร่งรัดขึ้นเกี่ยวกับการทำบันทึกการชันสูตรพลิกศพ และทำความเข้าใจ เนื่องจากจะต้องทำให้เสร็จสิ้นตามเวลาที่กฎหมายใหม่นี้กำหนด แต่อย่างไรก็ดี กฎหมายใหม่นี้ก็กำหนดข้อแบ่งเบาระยะแพทย์อยู่บ้าง โดยอาจมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ที่ผ่านการอบรมด้านนิติเวชศาสตร์ออกไปชันสูตรพลิกศพเบื้องต้น ณ ที่เกิดเหตุได้ แต่จำกัดเฉพาะตายจากอุบัติเหตุ และสัตว์ทำร้ายตายเท่านั้น และบ่อยครั้งที่มีการอำพรางการตายให้เป็นอุบัติเหตุก็คงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่แพทย์จะต้องออกไปชันสูตรเอง อีกทั้งการชันสูตรพลิกศพโดยเจ้าหน้าที่จะมีผลบังคับเพียง 5 ปี นับแต่กฎหมายนี้มีผลบังคับใช้ ดังนั้นตั้งแต่ 27 มิถุนายน 2548 เป็นต้นไป การชันสูตรพลิกศพคดีทุกรายต้องกระทำโดยแพทย์เท่านั้น บทบัญญัติตามกฎหมายใหม่นี้ได้กำหนดให้จ่ายค่าตอบแทนหรือค่าป่วยการแก่แพทย์ที่ชันสูตรพลิกศพตามระเบียบของกระทรวงยุติธรรมโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง เพื่อมุ่งหวังเป็นการจูงใจให้แพทย์สนใจมาปฏิบัติงานด้านชันสูตรพลิกศพมากขึ้น และกฎหมายใหม่นี้คงมีจุดประสงค์ให้แพทย์ทุกหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วมในการชันสูตรพลิกศพ เนื่องจากกำหนดรัฐมนตรีรักษาราชการตามกฎหมายใหม่นี้ถึง 6 กระทรวง ถึงแม้กฎหมายใหม่นี้จะทำให้แพทย์ทุกคน ทุกสาขา มีใช้เฉพาะแพทย์นิติเวชเท่านั้น ต้องได้รับผลกระทบในภาระงานมากขึ้น ก็คาดว่าแพทย์ทุกคนคงจะให้ความร่วมมือตามโอกาสและสถานการณ์เกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพนี้ เพื่อเป็นการบริการสังคมและดำรงไว้ซึ่งความเป็นธรรมในสังคมอีกวิธีหนึ่ง

เอกสารอ้างอิง

1. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มาตรา 148-156.
2. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2496.
3. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2499.
4. ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 333 ข้อ 2.
5. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2523.
6. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542.
7. กองวิชาการ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, กฎหมายว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพที่แก้ไขใหม่ ตามพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542. วารสารยุติธรรม 2543 ; 15 (7) : 15-21.
8. วิจอร์ย์ อึ้งประพันธ์, แนวทางพัฒนางานนิติเวชในกระบวนการยุติธรรม. กรุงเทพฯ : สถาบันกฎหมายอาญา, 2543.

9. ระเบียบกระทรวงยุติธรรม (ร่าง) ว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทน หรือค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พักของแพทย์ และเจ้าพนักงานผู้ได้ทำการชันสูตรพลิกศพ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 พ.ศ.
10. ระเบียบกระทรวงยุติธรรม (ร่าง) ว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทน หรือค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พักของเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากแพทย์ให้ไปชันสูตรพลิกศพในที่เกิดเหตุ ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542 มาตรา 7 พ.ศ.
11. ระเบียบกระทรวงยุติธรรม (ร่าง) ว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทน หรือค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พักของผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญที่ศาลขอให้มาให้ความเห็น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 พ.ศ.